

Toelichting op het Model accountantsprotocol BuZa voor de jaarrekening

Keuze = bij dit tekstgedeelte moet de budgethouder een keuze maken.

Invulling = bij dit tekstgedeelte moet de budgethouder zelf de specifieke gegevens aanvullen.

Optionele tekst = Tekst kan worden toegevoegd aan het protocol en dit is een afweging van budgethouder.

Indien de subsidie/ bijdrage/ opdracht meer dan 50 % van de totale opbrengsten bij de subsidieontvanger/ contractpartner bedraagt, bestaat de mogelijkheid om te volstaan met een controleverklaring bij de jaarrekening. In dit geval staat in de bijdrageovereenkomst/ subsidiebeschikking/contract een jaarrekening voorzien van een controleverklaring als rapportageverplichting voor de organisatie. Hierbij als aanvullende voorwaarde dat de organisatie die de jaarrekening verstrekt deze middelen dan ook zelf rechtstreeks uit geeft aan uitvoerende partijen en hierbij dus niet als intermediaire organisatie werkt met uitvoerende organisaties die buiten de juridische entiteit van de subsidieontvanger/ contractpartner vallen.

Alleen in deze gevallen is dit controleprotocol van toepassing.

Dit document is een invulmodel voor een accountantsprotocol, dat afhankelijk van de aard van de aanvraag aangevuld dient te worden met activiteit specifieke gegevens en/of vereisten.

Voor alle gekleurde vakken, dit kader en de blauwe toelichtingen geldt dat deze in het definitieve protocol moeten zijn verwijderd. Deze toelichting op het accountantsprotocol moet worden meegestuurd.

Uitgangspunten voor het uitwerken van het Model accountantsprotocol BuZa (hierna protocol) zijn de volgende:

- Het protocol is opgesteld in overeenstemming met de Schrijfwijzer Accountantsprotocollen 2017 van de NBA-werkgroep COPRO;
- De budgethouder is verantwoordelijk voor de inhoud van het protocol bij de betreffende verstrekking. Er dient dan ook kritisch omgegaan te worden met de toepassing van het sjabloon. Het uiteindelijke protocol is maatwerk. Wanneer aanvullende werkzaamheden worden gevraagd onder onderdeel 3.B. wordt geadviseerd om FEZ mee te laten lezen.
- Indien het protocol vragen of onduidelijkheden oplevert voor de accountant van de bijdrageontvanger/ subsidieontvanger/ opdrachtnemer wordt geadviseerd in gesprek te gaan met de accountant, eventueel bijgestaan door FEZ en/of de ADR. Indien noodzakelijk neemt FEZ of de ADR contact op met COPRO.
- De originele versie van het protocol is in het Nederlands. Er is een Engelse vertaling beschikbaar. In het geval van een Engelse vertaling zijn uitgangspunten van het Nederlandse protocol leidend. Dit geldt met uitzondering van de verwijzingen naar de internationale standaarden in de Engelse vertaling.

Toelichting per paragraaf van het protocol:

1. Hier wordt verwezen naar de subsidiebeschikking/ bijdrageovereenkomst/ opdracht waar het protocol betrekking op heeft.
2. Hier wordt een duidelijke definitie gegeven van het object van controle. Te onderscheiden zijn:
 1. Onderdeel A: Controle van de jaarrekening uitgevoerd in overeenstemming NV COS 700¹ en dit protocol;
 2. Onderdeel B: Opdracht tot het verrichten van overeengekomen specifieke werkzaamheden. Deze komen voort uit een risicoanalyse die de budgethouder binnen BZ heeft gemaakt bij de activiteit waarvoor financiering wordt aangevraagd (NV COS 4400N).

Daarnaast is ook het normenkader aangegeven aan de hand waarvan de accountant moet toetsen (onderdeel A) respectievelijk onderzoeken (onderdeel B).

¹ De Nederlandse controlestandaarden en dit protocol vallen hiermee onder het Nederlandse recht.

3. Hier worden de minimale eisen aan de reikwijdte van de accountantscontrole genoemd, welke uitgebreid kunnen worden met specifieke eisen:

Ad A. De genoemde werkzaamheden onder A zijn de basis voor de controleverklaring bij de jaarrekening.

Ad B. De genoemde werkzaamheden onder B zijn de basis voor een rapport van feitelijke bevindingen (Standaard 4400N) Dit betekent dat de accountant geen zekerheid verschaft, maar alleen onderzoeksbevindingen rapporteert. De opdrachtgever moet deze bevindingen zelf wegen en op grond daarvan zelf conclusies trekken. Het protocol beschrijft de aandachtspunten voor het onderzoek en de hierbij overeengekomen specifieke werkzaamheden die de accountant moet verrichten. Deze komen voort uit de risicoanalyse die een budgethouder heeft gemaakt op een aanvraag.

Model accountantsprotocol BuZa voor een jaarrekening

Bijlage, behorende bij **beschikking/ bijdrageovereenkomst /opdrachtovereenkomst**

1. Inleiding

Dit protocol heeft betrekking op de controle van de jaarrekening die ter verantwoording dient van het project of de activiteit waarvoor een **subsidie/ bijdrage/ opdracht** is verstrekt op grond van de **beschikking/ bijdrageovereenkomst /opdrachtovereenkomst**

In dit protocol worden de bij de accountantscontrole te hanteren uitgangspunten en de te stellen eisen nader uiteengezet. Tevens wordt ingegaan op de wijze waarop de uitkomsten van de controle door de accountant dienen te worden gerapporteerd.

Subsidieontvanger/Contractpartner/Opdrachtnemer, *de aanvrager*, treedt op als opdrachtgever aan de openbare accountant. Op verzoek van de Minister kan een review worden uitgevoerd bij deze accountant ter toetsing op de naleving van dit protocol². Deze review zal in overleg plaatsvinden.

2. Onderzoek en normenkader

Onderzoeksaanpak:

A.	Controle van de jaarrekening in overeenstemming met NV COS 700 genoemd onder 3.A.;
B.	Opdracht tot het verrichten van overeengekomen specifieke werkzaamheden volgens NV COS 4400N ten aanzien van de onderwerpen genoemd onder 3.B.

De accountantscontrole wordt uitgevoerd volgens algemeen aanvaarde controle-standaarden, in het bijzonder de Nederlandse Controle- en overige standaarden (NV COS) van de NBA.

De jaarrekening wordt opgesteld volgens algemeen aanvaardbare waarderingsgrondslagen³. De gehanteerde grondslagen van de bij de **subsidieaanvraag/ bijdrage/ opdracht** ingediende en goedgekeurde begroting en de verantwoording in de jaarrekening daarover dienen met elkaar in overeenstemming te zijn.

Voor **de subsidie/ bijdrage/ opdracht** is het onderstaande normenkader van toepassing:

(1) *In het geval van een subsidie neem dan de onderstaande tekst op:*

- **Subsidiebeschikking** inzake subsidietoekenning, inclusief de daarbij behorende bijlagen.

(2) *In het geval van een bijdrage neem dan de onderstaande tekst op:*

- **Bijdrageovereenkomst** inzake bijdrage, inclusief de daarbij behorende bijlagen.

(3) *In het geval van een opdracht neem dan de onderstaande tekst op:*

- **Overeenkomst** inzake opdracht, inclusief de daarbij behorende bijlagen.

De voor de financiële verantwoording én voor de accountant relevante toetspunten zijn limitatief uitgewerkt in hoofdstuk 3 van dit accountantsprotocol.

² Comptabiliteitswet 2016 art. 6.3

³ De BW2 Titel 9 in combinatie met de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, IFRS of een vergelijkbaar stelsel. Uitgegaan worden hiermee van een verantwoording op basis van het baten-lastenstelsel.

3. Werkzaamheden accountant

Ad. A. Controle van de jaarrekening in overeenstemming met NV COS 700;

De controle van de jaarrekening heeft tot doel een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van het vermogen en resultaat en dat deze voldoet aan de daaraan gestelde eisen in de NV COS voor een reguliere controle van de jaarrekening en de vereisten die zijn gegeven aan een controleverklaring onder NV COS 700. De accountant stelt in dat kader ook vast dat:

1. De gehanteerde waarderingsgrondslagen staan vermeld in de jaarrekening.
2. Balansposten, opbrengsten en kosten zijn onderbouwd met bewijsstukken. Van deze bewijsstukken wordt door de accountant op basis van professional judgement vastgesteld of deze toereikend zijn als controle informatie/bewijs en deze passen bij de aard van de activiteit en de bijbehorende goedgekeurde begroting.
3. Indien een bestemmingsfonds is opgenomen in de jaarrekening dat betrekking heeft op een financiering door het Ministerie van Buitenlandse Zaken bevat de toelichting op de balans een verloopstaat van dit bestemmingsfonds. In deze verloopstaat is aangegeven waardoor de toename in het bestemmingsfonds heeft plaatsgevonden en of er een relatie bestaat met de financiering vanuit het ministerie.
4. Verschillen tussen de realisatie en goedgekeurde begroting van > 10% per budgetlijn zijn toegelicht. Afwijkingen van EUR 5.000 en kleiner hoeven niet te worden toegelicht.
5. Indien van toepassing wordt een vordering of schuldpositie met het ministerie toegelicht.

Alleen van toepassing bij geoormerkte subsidie of bijdrage

6. Uit de jaarrekening blijkt per activiteit die het Ministerie van Buitenlandse Zaken financiert welke verplichtingen in het kader van deze activiteit(en) met andere partijen zijn aangegaan, en hoeveel op deze verplichtingen inmiddels is betaald.
7. Van de activiteiten zoals deze zijn benoemd onder punt 6. staan kosten en opbrengsten apart toegelicht in de jaarrekening.
8. Uit de balans in de jaarrekening blijkt het totaalbedrag aan uitstaande voorschotten vanuit de aanvrager aan uitvoerende partners. Uit de toelichting op deze balanspost blijkt per activiteit die het Ministerie van Buitenlandse Zaken financiert welk deel van de uitstaande voorschotten daarmee samenhangt. Uit de verlies & winst rekening in de jaarrekening van de organisatie blijkt hoeveel in het verslagjaar is terugontvangen op eerder betaalde voorschotten in het kader van deze activiteit(en).
9. In de toelichting de toerekeningsystematiek van indirecte kosten/ overhead aan de activiteit uiteen is gezet. De accountant toetst of de toerekeningssystematiek in de verantwoording is toegepast in overeenstemming met de beschreven toelichting in de verantwoording en de goedgekeurde begroting. De werkzaamheden hieromtrent worden in samenhang verricht met punt 10. waarin wordt getoetst dat de kosten op basis van werkelijke kosten worden doorberekend.
10. De kosten die worden doorberekend aan de gefinancierde activiteiten zijn op basis van werkelijke kosten. Dit betekent dat de aanvrager van de financiële middelen een bestendige gedragslijn toepast in de toerekening van die indirecte kosten en dat jaarlijks een nacalculatie plaatsvindt. Indien nog niet beschikbaar mag ten tijde van de controle de nacalculatie van verantwoordingsjaar T-1 als basis worden gebruikt. Bij afwijking van deze bestendige gedragslijn is een toelichting door de aanvrager opgenomen in de financiële verantwoording.

Alleen eventueel van toepassing voor een subsidie ontvangende instelling die is gevestigd in Nederland

- Voor zover van toepassing de Wet Normering Topinkomens (WNT) is nageleefd. Voor nadere toelichting wordt verwezen naar de meest actuele versie van het Controleprotocol WNT.

De accountant hanteert bij zijn controle een betrouwbaarheid van minimaal 95%. Dat wil zeggen dat de accountant zijn onderzoek zodanig inplant en uitvoert, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen en onzekerheden van materieel belang bevat.

Voor het uitvoeren van de controle van de subsidiabele kosten van de activiteit zoals vermeld in paragraaf 1 geldt onderstaande materialiteit, hierbij vormen de gerapporteerde subsidiabele kosten de omvangsbasis. Dit zijn de totale kosten in de jaarrekening over het verantwoordingsjaar die kunnen worden gerelateerd aan financiering vanuit het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Omvangsbasis	Materialiteit
Gerapporteerde subsidiabele kosten jaarrekening.	2%

Soort controleverklaring	Goedkeurend	Met beperking	Oordeelonthouding	Afkeuring
Fouten en onzekerheden in de jaarrekening	≤ 2%	> 2% - ≤ 4%	Onzekerheden > 4%	Fouten > 4%

De accountant stelt de controleverklaring op conform de vereisten zoals beschreven onder paragraaf 4 in dit controleprotocol. Indien de accountant tijdens zijn controle zowel fouten in de verantwoording als onzekerheden in de controle aantreft, dan weegt hij deze fouten en onzekerheden bij zijn oordeelsvorming afzonderlijk en in onderlinge samenhang. Voor meer informatie hierover wordt verwezen naar de NBA-brochure "Accountant en materialiteit".

Ad B. Opdracht tot het verrichten van overeengekomen specifieke werkzaamheden cf. NV COS 4400N

De accountant voert het onderzoek uit volgens Standaard 4400N. Dit betekent dat hij geen zekerheid verschaft, maar alleen onderzoeksbevindingen rapporteert. Het protocol beschrijft de werkzaamheden voor het onderzoek.

Om de voorwaarden van de **subsidie/ bijdrage/ opdracht** te kunnen naleven dient aanvrager de volgende waarborgen in de organisatie te hebben beschreven.

Het onderwerp "toerekening kosten" is **alleen** van toepassing bij geormerkte subsidie of bijdrage

1. Toerekening kosten

A. De aanvrager beschrijft:

- Op welke wijze wordt gewaarborgd dat directe kosten vanuit **de projectadministratie** aansluiten op de financiële verantwoording en de wijze waarop (directe en indirecte) kosten worden toegerekend aan de individuele projecten in deze projectadministratie.
- Specifiek voor de personeelskosten staat beschreven op welke wijze de urenregistratie plaatsvindt zodat de toerekening over de projecten in de projectadministratie mogelijk is.

B. De aanvrager beschrijft de procedures en intern beleid binnen de organisatie met betrekking tot het bepalen van **de toerekening van kosten, overhead/ indirecte kosten aan de activiteit**. In deze beschrijving moet zijn toegelicht:

- Op welke wijze deze procedures en intern beleid zijn vastgelegd en dat hierbij sprake is van een bestendige gedragslijn.
- Op welke wijze de aanvrager de overhead/ indirecte kosten toerekent aan de activiteit en of eventuele aanpassingen van de toerekeningssystematiek hebben plaatsgevonden. Hierbij dient sprake te zijn van een bestendige gedragslijn.
- Op welke wijze de aanvrager ervoor zorgt dat er maximaal een kostendekkend tarief voor overhead/ indirecte kosten in rekening wordt gebracht.
- Op welke wijze de aanvrager waarborgen heeft die ervoor zorgen dat niet meer dan 100% **(percentage verlagen indien eigen bijdrage wordt gevraagd)** van de werkelijke kosten worden doorbelast aan de activiteit waarop dit protocol betrekking heeft.

De accountant stelt vast dat deze beschrijving aansluit bij de kennis die is opgedaan bij de werkzaamheden onder paragraaf 3 onderdeel A. en rapporteert zijn bevindingen hieromtrent.

2. Toerekening renteopbrengsten

- De aanvrager zorgt voor een specificatie van de renteopbrengsten zoals verantwoord in de jaarrekening inclusief een onderbouwing welke opbrengsten hiervan voortkomen uit de door de minister beschikbaar gestelde middelen.

- De aanvrager zorgt voor een onderbouwing waaruit blijkt dat voor wat betreft de renteopbrengsten die voortkomen uit de door de minister beschikbaar gestelde middelen dat deze opbrengsten gebruikt zijn voor de financiering van werkzaamheden die voortkomen uit **de beschikking/ bijdrageovereenkomst/ opdrachtovereenkomst**.

De accountant stel vast dat:

- De aanvrager een specificatie heeft opgesteld van de renteopbrengsten zoals opgenomen in de jaarrekening en stelt vast dat deze specificatie aansluit op de jaarrekening en zijn kennis verkregen uit de controle van de jaarrekening.
- De aanvrager heeft onderbouwd welke rente opbrengsten voortkomen uit de door de minister beschikbaar gestelde middelen en dat de onderbouwing aansluit op zijn kennis verkregen uit de controle van de jaarrekening; hierbij rapporteert de accountant tevens welke documenten aan de onderbouwing ten grondslag liggen.
- De aanvrager heeft onderbouwd dat voor wat betreft de renteopbrengsten die voortkomen uit de door de minister beschikbaar gestelde middelen dat deze opbrengsten gebruikt zijn voor de financiering van werkzaamheden die voortkomen uit **de beschikking/ bijdrageovereenkomst/ opdrachtovereenkomst** en dat de onderbouwing aansluit op zijn kennis verkregen uit de controle van de jaarrekening; hierbij rapporteert de accountant tevens welke documenten aan de onderbouwing ten grondslag liggen.

3. Incidentmanagement (meldingsplicht)

De aanvrager beschrijft de procedures en intern beleid binnen de organisatie met betrekking tot het detecteren, behandelen en melden van incidenten.

Het gaat om incidenten die kunnen worden gerelateerd aan fraude, corruptie en/ of ernstig (seksueel) grensoverschrijdend gedrag. Daarnaast gaat deze beschrijving in op de wijze dat voorafgaande incidenten kunnen worden gemeld en worden geregistreerd.

Kerngebieden waaraan het interne beleid en procedures, zoals een gedragscode, minimaal aandacht moeten schenken zijn:

- Ongewenste intimiteit, seksuele intimidatie en seksueel geweld;
- Agressie, discriminatie en pestgedrag;
- Machtsmisbruik;
- Corruptie en fraude;
- Oneigenlijk gebruik/misbruik van middelen.
- Belangenverstrengeling en nepotisme;
- Belastingontwijking en vermogensbeheer/beleggingsbeleid in strijd met de doelstelling van de organisatie;
- Manipulatie van of misbruik/lekken van (de toegang tot) informatie;
- De aanwezigheid van een klokkenluidersregeling;
- De aanwezigheid intern of extern (buiten de organisatie) van een instantie waar incidenten kunnen worden gemeld en geregistreerd.

Tevens gaat deze beschrijving van de aanvrager in op welke wijze dit interne beleid en deze procedures met betrekking tot incidentmanagement in fysieke en/of digitale vorm beschikbaar zijn gesteld in de organisatie.

De accountant stelt vast dat:

- Het intern beleid en procedures de voorafgaande onderwerpen als aandachtspunt hebben;
- Specifiek stelt de accountant vast dat het interne beleid en de procedures beschikbaar zijn gesteld binnen de organisatie zoals de aanvrager dit heeft beschreven.
- De organisatie een incidentenregister heeft.
- Incidenten rondom de activiteit, zoals die zijn opgenomen in het incidentregister, volgens de voorgeschreven procedures en blijkens bewijsstukken zijn gemeld bij het ministerie.

4. Inkopen

De aanvrager beschrijft de procedures en intern beleid met betrekking tot het aankopen van goederen en diensten. In deze beschrijving dienen maatregelen te zijn opgenomen ter waarborging van een objectieve leverancierskeuze. In deze beschrijving is in ieder geval opgenomen:

- Offerteprocedure;
- Beoordelingsprocedure voor offertes;

- Op welke wijze de procedures met betrekking tot het aankopen van goederen en diensten in fysieke of digitale vorm beschikbaar zijn gesteld aan de betrokken medewerkers.
- 1. De accountant stelt vast dat bovengenoemde beschrijving van de aanvrager/ instelling aansluit met de kennis die is opgedaan bij de controlewerkzaamheden zoals vermeld onder paragraaf 3 onderdeel A.
- 2. Specifiek stelt de accountant vast dat de procedures met betrekking tot het aankopen van goederen en diensten beschikbaar zijn gesteld conform de beschrijving van de aanvrager.
- 3. De accountant stelt van 15 van de geselecteerde externe facturen, die zijn betrokken in de gecontroleerde subsidiabele kosten⁴ onder onderdeel paragraaf 3 onderdeel A, vast dat het inkoopbeleid van de organisatie is nageleefd. Hierbij wordt vastgesteld dat voor deze transacties een objectieve leverancierskeuze is gewaarborgd, doordat voor meerdere offertes worden aangevraagd vanaf een grensbedrag van EUR 33.000⁵. Indien het aantal minder is dan 15 facturen stelt de accountant van alle externe facturen vast dat het inkoopbeleid is nageleefd.

De accountant rapporteert zijn bevindingen over de inkopen en het naleven van procedures.

5. Beheer uitvoerende organisaties

De aanvrager beschrijft de procedures en intern beleid met betrekking tot uitvoerende organisaties.

In deze beschrijving gaat de aanvrager in op:

- De wijze waarop de aanvrager vooraf de kwaliteit (beheerscapaciteit) van de uitvoerende organisatie(s) beoordeelt die voor de aanvrager werkzaamheden verrichten voor de activiteit(en).
- Hoe het toezicht vanuit de aanvrager op de uitvoerder(s) is ingericht. Hierbij is aandacht voor de inhoudelijke en financiële voortgangsinformatie die wordt aangeleverd en de wijze waarop wordt vastgesteld of de overeengekomen afspraken door de uitvoerder(s) zijn nagekomen.
- De inhoud van de sanctieprocedure die de aanvrager hanteert in het geval een uitvoerende organisatie zijn verplichtingen niet nakomt.

De accountant stelt vast dat:

- Voor 3 van de uitvoerders de beheerscapaciteit door de aanvrager is getoetst conform de beschrijving van de aanvrager. Bij minder dan 3 uitvoerders dienen allen integraal te worden onderzocht.
- Voor 3 van de uitvoerders of het toezicht op de financiële en inhoudelijke voortgangsinformatie vanuit de aanvrager is verricht conform de beschrijving van de aanvrager. Bij minder dan 3 uitvoerders dienen allen integraal te worden onderzocht.
- In het geval van een geregistreerde niet nakoming van de verplichtingen door een uitvoerder stelt de accountant integraal vast of voor deze uitvoerder de vastgelegde sanctieprocedure is gevolgd.
- De accountant stelt ten slotte vast in hoeverre deze kennis aansluit met de controlewerkzaamheden zoals vermeld onder paragraaf 3 onderdeel A en rapporteert zijn bevindingen over voorgenoemde werkzaamheden.

4. Rapportering

In deze paragraaf staat toegelicht op welke wijze de accountant dient te rapporteren over zijn werkzaamheden.

Controle van de jaarrekening

⁴ Subsidiabele kosten zijn alle kosten die onder de reikwijdte van de beschikking of overeenkomst vallen met het ministerie van Buitenlandse Zaken.

⁵ Het bedrag in EUR is ook van toepassing op een equivalent aan vreemde valuta indien van toepassing.

Voor de werkzaamheden zoals deze in paragraaf 3 zijn beschreven onder onderdeel A geeft de accountant een controleverklaring conform de vereisten van Standaard 700. Een model hiervoor is terug te vinden op de website van de NBA.

Daarnaast zorgt de accountant voor een geschikte wijze van identificatie van de verantwoording waarbij de controleverklaring wordt verstrekt.

Opdracht tot het verrichten van overeengekomen specifieke werkzaamheden

Voor de werkzaamheden zoals deze zijn beschreven in paragraaf 3 onderdeel B rapporteert de accountant zijn bevindingen conform de vereisten van NV COS 4400N. Een model hiervoor is terug te vinden op de website van de NBA.